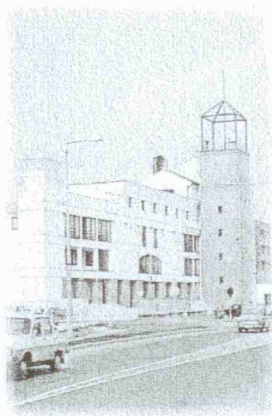

Mesél a múlt Tiszavasváriban (a volt Búdszentmihályon)

Kiegészítés Tiszavasvári történelméhez és
földrajzához, szellemi életéhez

A református templom altemploma és az alagút

A református templom keleti bejárata déli oldalán lévő pillér mellett ástak egy gödröt, hogy az alsó részét megjavítsák. Mint kis iskolás, ott lábatlankodott a mesélő. A gödörből kikerülő törmelék között faragott, díszített kődarabok is előkerültek. Később a gödröt visszatemették. A kint maradt kődarabokat később beépítették a templomot körülvevő kőfalba. Az ott dolgozó emberek elmondása szerint, lehetséges, hogy a kődarabok az altemplom darabjai voltak. A templom keleti részén lévő "kása máté" előtt egy kútszerű mélyedés van, melyet egy malomkő nagyságú kő, vagy lemez takar. Ebből nyílt egy alagút, melyen át a Tóalja nádasába lehetett jutni.

Magas vízállás esetén még csónakkal is lehetett evezni. A tatárok elől ezen is lehetett embereket menekíteni a Tóalja nádasába. *(elmondta: néhai Balogh Gábor 1947., és Róka Sándor)*

X. Árpádkori templom Tiszavasváriban

A mai református templom helyén már a XII. században kőtemplom állott, melynek építését valószínűleg 1219-nél korábbra kell tennünk. Ezt bizonyítják a református templomkertben végzett ásatásokból előkerült leletanyagok. A sírokból árpádkori leletanyag került elő, melyek a XI-XII. századra engednek következtetni. Jellemző volt a sírok pogányos tájolása, mely szerint az akkor még alig keresztény hitre tért magyarok temetkeztek: fejjel nyugatra, lábal keletre hantolták el halottaikat.

A falu és a templom a tatárjáráskor elpusztult. A szabolcsi vár területén élő és a Nyírség középső részén birtokos Balogh-Semjén nemzetség tagja, Mihály volt a falu telepítője Ubul fia 1292-95 között. Ő építette újra az elpusztult falut és templomát (2.), melynek saját védőszentjének nevét adta, így lett a falu neve Szentmihály.

A templom román-francia stílusban épült az elpusztult templom romjaira. A régi templom később rossz állapotú lett így a 2. templomot 1495-ben a Báthoryak újjáépítették. 1608-tól a falu népe áttért a kálvini hitre. A templomból kivették az oltárt és a keleti oldalra szószéket, elébe Úrasztalát építettek. Ez a templom lehet a mai templom (3.) elődje. Ez is többször átépült, bővült, míg elnyerte mai alakját.

A bejáratnál egy évszám volt (levakolták 1661-ben). Ez valószínűleg a templom első renoválása volt. A templomtól különálló falábakon két harang állott. A templomot sövényvel, majd 1791-ben kőfallal vették körül. Ezen két kapu épült, négy sarkán toronyszerű építmény volt. A régiek ezeket kásamátéknak hívták. Később három oldalt lebontották a kőfalat, és csak a keleti oldalon maradt meg. A többi oldalon vaskerítést építettek, 1910-ben. A kőfal nem szolgált hadi célokat, a régi hajdú kort idézte, azok templomaira emlékeztetett. A templomkertben régen temetkeztek is, míg a külső temetők meg nem nyíltak. A templom minden átalakítását kérni kellett a felsőbb hatóságtól.

A régi torony teteje fából volt. A szélvihar sokszor megrongálta. Mikor a templom és a torony leégett 1857-ben, a tornyot megemelték 12 ölre, a tető 7 öl lett. A tornyot 1760-ban. összeépítették a templommal. A toronyból jól megfigyelhették, ha ellenség közeledett, és idejében tudták riasztani a lakosságot. Tűz esetén piros zászlót tettek ki abba az ablakba, amelyik irányban a tűz volt. Mindkét esetben félrevert harangkongással figyelmeztették a veszélyre a lakosságot.

A toronyban három harang van, 12, 7 és 3 mázsásak. A harangok körirata:
A legnagyobb: „Az 1857. máj. 15. napján történt tűzvész alkalmával elolvadt harangok helyett öntette a szen-mihályi ref. közösség 1857.”
A középső: „Isten dicsőítésére öntette a szen-mihályi ref. közösség 1857.”
A kicsin: „Szent-Mihály 1857. Vestfáliában, Bochumban öntötték.”

A toronyban egy régi ütőóra is volt. A mai órát többször is felújították. A templom főbejáratának két oldalán a karzatra vezető lépcsősort építettek az 1780-as években. ÉK-i oldalán egy vasajtó volt (ezt később levakolták). Ez az ajtó vezetett az altemplomba. Róka Sándor elmondása szerint: „gyermekek játszadoztak ott, a vasajtó nyílásán kavicsokat dobáltak be. A kavicsok mintha lépcsőn ugrándoztak volna le. A nyíláson be is néztek, és lépcsőt láttak, ami a mélybe vezetett.” Jó lett volna, ha az utolsó felújításkor figyelnek erre, és szakemberek vizsgálták volna, így fény derülhetett volna a mondásra. Megtudtuk volna az igazságot, ami eddig rejtély maradt. Ez feltárássra vár! A vasajtó az ÉK oldal támoszlopa között lehetett, most elfalazva van.

(A templomról szóló írást Dr. Balogh István ny. múzeumigazgató, A tiszavasvári ref. templom c. írásából vettem. Megjelent a Jósza András múzeum (Nyíregyháza) IV. V. évkönyvében)

Más források:

Sörös János református segédlelkész Szentmihály története című könyvéből: „A mai református templom közvetlen elődjét az ecsedi Báthoryak építették 1495-ben az előző, megrongálódott helyére.”

Az első templom kb. 1219-ben épült. Ezt a tatárok elpusztították.

A 2. templom 1292-95 között épülhetett. Ekkor Balogh-Semjén Mihály telepítette a falut (Ecsedről jobbágyokat is telepített), és építhette fel a templomot is az elpusztult templom romjaira. A templomnak Ubul fia védőszentje nevét, a Szent-Mihályt adta, innen kapta a falu is a nevét.

A 3. templomot 1495-ben az ecsedi Báthoryak építették újjá, mert megrongálódott. Ez lehet a mai templom elődje. Azóta ez is változott az átépítések, bővítések során, míg elnyerte mai alakját. *(Gombás András volt helyi múzeumvezető feljegyzéséből)*